

SAĞLIĞINIZ İÇİN SÜT İÇİN

Prof. Dr. Ender YARSAN Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Derneği Başkanı

Sütün önemine dikkat çekmek amacıyla Uluslararası Sütçülük Federasyonu'nun (IDF) 1956 yılında aldığı kararla 21 Mayıs'ta kutlanmaya başlanan Dünya Süt Günü, Ülkemizde de 1991 yılından bu yana kutlanmaktadır. 1956'dan 2001 yılına kadar tüm dünyada 21 Mayıs'ta kutlanan Dünya Süt Günü, BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ile IDF tarafından 2001 yılında 1 Haziran tarihine alınmıştır. Dünya Süt Günü'nün amacı; sütün faydaları hakkında insanları bilgilendirmek, sütün insan beslenmesindeki önemini, ekonomiye ve toplumsal hayata katkılarını hatırlamak ve süt tüketimini arttırmak için fırsatlar yaratmaktır.

Bugün için Çin ve Hindistan gibi ülkelerdeki gelir seviyeleri ve nüfus artışı, kentleşme ve beslenme alışkanlıklarının değişmesiyle küresel süt ürünlerine talep de artmaktadır. Bu talebi karşılamak, aynı zamanda çevre üzerindeki olumsuz etkiyi azaltmanın, kaynakları verimli bir şekilde yönetmenin, biyoçeşitlilik ve biyoekonomiye yönelik faydaları artırmanın yeni yollarını bulmak, süt sektörünün öncelikli ve sürdürülebilir hedefleridir.

Dünya çapında hayvancılık sektörünün en önemli alt sektörlerinden biri olan süt sektörü, güvenilir bir beslenme kaynağı olmasının yanı sıra milyonlarca insanın geçim kaynağını oluşturmaktadır. Süt üretimi temelde sığır, manda, keçi, koyun ve deve varlığına dayanmaktadır. Söz konusu hayvan türlerinin yaygınlığı bölgeler ve ülkeler arasında önemli ölçüde farklılık göstermekte ve bu durum yem ve su kaynakları, coğrafi koşullar ve iklim farklılıklarından kaynaklanmaktadır.

Ayrıca beslenme alışkanlıklarına bağlı olarak gelişen pazar talepleri ve toplumun sosyoekonomik özellikleri bu yayılımı etkileyen faktörlerdir.

Süt, sağlıklı ve dengeli bir beslenmenin önemli bir parçasıdır ve her yıl kutlanan Dünya Süt Günü, bu konuda farkındalık oluşturmak için önemli bir fırsattır. Süt çiftçiliği ve işleme, ulusal ekonomilerin ve bireysel geçim kaynaklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Dünya çapında yaklaşık 133 milyon süt çiftliği bulunmaktadır. 80 milyonu kadın olmak üzere 600 milyondan fazla insan süt çiftliklerinde yaşamaktadır ve bu kadınların yaklaşık 37 milyonu çiftliklerini yönetmektedir. FAO verilerine göre 2010 yılında dünya sığır, manda, keçi ve koyun varlığı 3.621 milyon baş iken, 2022 yılında %16,7 oranında artarak 4.224 milyon başa çıkmıştır. Aynı dönemde dünya toplam sığır varlığı yaklaşık %10, manda varlığı %5,7, keçi varlığı %24,7 ve koyun varlığı yaklaşık %20,4 artış göstermiştir. 2022 yılında dünya toplam süt ineği varlığı 277 milyon baştır ve yaklaşık 55,6 milyon baş ile Hindistan süt ineği varlığında ilk sırada gelmektedir. Türkiye'de hayvan varlığı, koyun varlığı hariç, diğer türlerde genel olarak 2022 yılına kadar her yıl düzenli bir artış göstermektedir. Ancak 2022 yılında tüm türlerde hayvan sayılarında azalma olmuştur. TÜİK tarafından yayımlanan verilere göre, 2000 yılında yaklaşık 47 milyon baş olan Türkiye toplam hayvan varlığı (sığır, manda, koyun, keçi) 2022 yılında %57,3 oranında artış sağlayarak 73 milyon başa ulaşmıştır. Bu dönemler arasında sığır sayısı %56,6, manda sayısı %17,8, koyun sayısı %56,8 ve keçi sayısı %60,8 artış göstermiştir.

Dünya sığır, manda, keçi ve koyun varlığı (milyon baş)

Yıllar	Sığır	Manda	Keçi	Koyun	Toplam
2010	1.411	194	918	1.098	3.621
2011	1.416	195	932	1.118	3.661
2012	1.427	197	951	1.133	3.708
2013	1.432	197	970	1.157	3.756
2014	1.439	198	987	1.150	3.774
2015	1.452	200	1.007	1.182	3.841
2016	1.470	201	1.035	1.196	3.902
2017	1.477	202	1.051	1.206	3.936
2018	1.486	201	1.065	1.211	3.963
2019	1.503	201	1.104	1.240	4.048
2020	1.520	201	1.122	1.273	4.116
2021	1.531	204	1.125	1.302	4.162
2022	1.552	205	1.145	1.322	4.224

Küresel süt üretiminin %9'unun her yıl ticareti yapılmaktadır. İnek sütü, toplam küresel süt üretiminin %81'ini temsil ediyor, bununla birlikte manda ve keçi sütünde talep ve üretim sürekli artmaktadır. Dünya süt üretiminin yalnızca küçük bir kısmı (%7 civarı), bozulabilirliği ve yüksek su içeriği (%85'ten fazla) nedeniyle uluslararası olarak ticarete konu olmaktadır. Yağlı süt tozu ve yağsız süt tozunun dünya üretiminin %50'sinden fazlası ticarete konu olmaktadır.

Dünya süt üretimi (bin ton)

Yıllar	İnek	Manda	Keçi	Koyun	Toplam
2010	600.359	96.655	14.972	9.766	721.752
2011	614.326	100.449	15.462	9.608	739.845
2012	629.440	103.484	15.755	9.576	758.255
2013	636.522	107.002	15.944	9.647	769.116
2014	658.836	114.164	16.367	9.752	799.118
2015	671.432	116.157	16.648	9.813	814.050
2016	676.454	120.303	17.270	9.957	823.984
2017	691.968	126.320	18.117	10.228	846.633
2018	706.679	132.548	18.392	10.138	867.757
2019	721.748	137.019	18.430	10.395	887.593
2020	750.169	137.530	19.178	10.310	917.186
2021	757.335	149.445	19.467	10.292	936.539
2022	753.320	143.572	19.176	10.087	926.155

Ülkelere göre Dünya süt üretimi (bin ton)

Ülke	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	187.749	198.440	209.960	221.092	213.771
ABD	98.714	99.109	101.318	102.671	102.747
Pakistan	53.949	55.957	57.782	59.666	61.614
Çin	35.029	36.332	38.745	41.215	39.894
Brezilya	35.197	36.250	36.668	36.527	35.944
Rusya	30.606	31.354	32.219	32.333	32.978
Almanya	33.110	33.103	33.189	32.507	32.399
Fransa	26.023	26.036	26.289	25.829	25.029
Türkiye	22.121	22.960	23.504	23.200	21.563
Yeni Zelanda	21.947	21.786	21.871	21.886	21.051
Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı	15.311	15.671	15.686	15.670	15.541
Polonya	14.179	14.511	14.831	14.890	15.218
Hollanda	14.426	14.944	14.932	14.608	14.979
İtalya	13.132	13.300	13.510	13.998	13.972
Dünya	867.757	887.593	917.186	936.563	926.178

2022 yılı itibarıyla dünya-da 926 milyon ton süt üretimi gerçekleşmiştir. Süt üretiminin %81,3'ü inek sütü, %15,5'i manda sütü, %2,1'i keçi sütü ve %1,1'i ise koyun sütünden oluşmaktadır. Dünya süt üretiminde Hindistan, ABD, Pakistan, Çin ve Brezilya ilk sıralarda yer almaktadır. 2022 yılında dünyada yaklaşık 25,6 milyon ton peynir üretimi, 12,7 milyon ton tereyağı üretimi ve 5,3 milyon ton yağlı süt tozu üretimi gerçekleşmiştir. Dünyanın en büyük peynir üreticileri arasında yaklaşık %43 pay ile AB gelmektedir.

Dünya peynir üretiminde lider konumda olan AB, %40,4 pay ile dünya peynir ihracatında da ilk sırada yer almaktadır. AB ülkeleri içerisinde Almanya, dünyanın en büyük peynir ihracatçısı olurken, ülkeyi Hollanda takip etmektedir. Dünya peynir ithalatında ilk sırayı %14 pay ile Birleşik Krallık almaktadır. Hindistan %40,6 pay ile dünya tereyağı üretiminde lider ülke konumundadır. 2022 yılında dünyada 994 bin ton tereyağı ihracatı gerçekleşmiştir. Tereyağı ihracatında %41,7'lik pay ile Yeni Zelanda ilk sırada gelmektedir. Tereyağı ithalatında Çin (%14,0) ve Rusya (%12,5) ilk sıralarda gelmektedir. 2022 yılında dünyada 2,8 milyon yağlı süt tozu ihracatı gerçekleşmiştir. Yeni Zelanda küresel yağlı süt tozu ihracatının %58,2'sini oluşturmaktadır.

AB dünyadaki toplam inek sütünün yaklaşık %25'ini üretmektedir. AB ülkeleri içerisinde Almanya ve Fransa dünya inek sütü üretiminde ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. AB çiftliklerinde üretilen çiğ süt miktarının 2023 yılında 160,8 milyon ton çiğ süt üretimi olmuştur, bunun %96'sı inek sütüdür. AB'deki süt işletmelerine sunulan tüm tam sütün yaklaşık %70'i peynir ve tereyağı yapmak için kullanılmaktadır.

Süt ve süt ürünleri, diyeti çeşitlendirmede önemli olabilir. Besin açısından yoğun olup, kolayca emilen bir formda yüksek kaliteli protein ve mikro besinler sağlarlar. Bu, uygun miktarlarda ve sağlıklı beslenme düzenlerinin bir parçası olarak tüketildiğinde hem beslenme açısından bağımsızlığı düşük kişilere hem de sağlıklı kişilere fayda sağlayabilir.

Süt ürünleri kalsiyum, B2 ve B12 vitaminleri ve protein açısından mükemmel kaynaklardır ve magnezyum, potasyum ve iyot açısından zengindir. Süt, özellikle büyüme ve gelişmenin hızlı olduğu okul çağı çocukları, hamile kadınlar ve yaşlılar başta olmak üzere her yaştaki insanın sağlıklı beslenmesinde büyük önem taşımaktadır.

Süt ve süt ürünlerinin yeterli ve dengeli miktarlarda tüketimiyle hayvansal protein ihtiyacının önemli bir kısmı karşılanabilmektedir.

Ayrıca süt ve süt ürünleri kalsiyumdan zengin olmaları nedeniyle özellikle çocuk ve adolesanlarda kemiklerin ve dişlerin sağlıklı gelişmesi açısından da önemlidir. İnsanın bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı gelişimi için en temel ve en kolay ulaşılabilen gıda olmasının yanı sıra, bütün gıdalarda olduğu gibi "Çiftlikten Sofraya Gıda Güvenliği" konsepti ile elde edilen süt, üretim süreciyle de düzenli ve sürekli bir ekonomik kaynak yaratarak toplumsal refaha katkı sağlayan bir gıdadır. TÜİK verilerine göre 2024 yılı Ocak-Aralık döneminde toplam inek sütü miktarı 11233466 ton olmuştur. 2024 yılı Aralık ayında ticari süt işletmelerince 942 bin 928 ton inek sütü toplanmıştır. Ticari süt işletmeleri tarafından toplanan inek sütü miktarı, Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %7,9 artmış, Ocak-Aralık döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,9 artmıştır.

İnek sütü ve üretilen süt ürünleri miktarı, Aralık 2024, (TÜİK verileri)

	Aralık			Ocak-Aralık		
	2023	2024	Değişim (%)	2023	2024	Değişim (%)
Toplanan inek sütü	874 193	942 928	7,9	10 219 042	11 233 466	9,9
İçme sütü	147 346	144 891	-1,7	1 525 614	1 577 557	3,4
Yoğurt	99 089	103 827	4,8	1 219 586	1 300 781	6,7
Ayran	68 809	75 427	9,6	829 554	931 851	12,3
İnek peyniri	66 310	72 843	9,9	773 082	823 783	6,6
Tereyağı	7 726	8 945	15,8	87 066	100 321	15,2

Yapılan araştırmalar, Türkiye'de süt içme oranlarının Avrupa ülkelerine göre oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Yıllık ortalama süt tüketiminin yaklaşık 276 litre olduğu Türkiye'de, bu oranın sadece 40 litresinin içme sütünden, geri kalanının ise süt ürünlerinden oluştuğu belirtilmektedir. AB ülkelerine bakıldığında bu miktar yıllık 342,5 litre, ABD'de ise 292 litredir.

Dünya Süt Gününde hedef ülkemizde ve tüm dünyada, sağlıklı süte erişimin sağlanmasının önündeki engellerin kalkması, süt ürünlerindeki tüketim bilincinin sağlıklı ürünleri tercih etme yönünde geliştirilmesi, üretim ve tüketimin artırılması olmalıdır.

ORDU'DA

GIDA

GÜVENLİĞİ

Yıl 19 Sayı: 45

GIDA
KONTROL GÖREVLİSİ
ORDU

Gıda İşletmelerinde
KAREKOD ZORUNLULUĞU BAŞLADI

İçindekiler

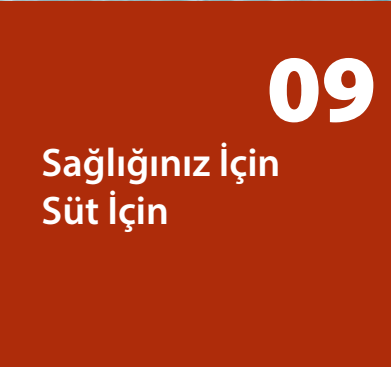
01

Alırken Dikkat Et
Güvenilir Gıda
Tüket

04

Suyun Önemi, Türkiye’de
ve Dünyada Su
Kaynaklarının Durumu,
İklim Değişikliğinin
Ülkemiz Tarımı ve Su
Kaynaklarına Etkisi

09

Sağlığınız İçin
Süt İçin

12

Bulaşanlar ve
Gıda Güvenilirliği

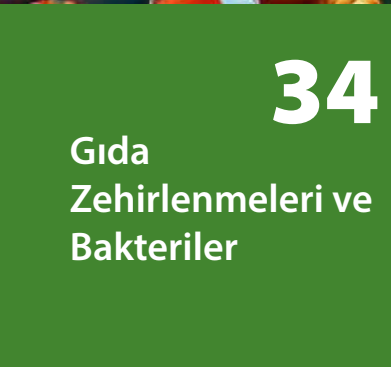
19

Tüketicilerin Gıda
Katkı Maddeleri
Hakkında
Bilmesi Gerekenler

22

Kentleşmede Gıda
Güvenilirliği

34

Gıda
Zehirlenmeleri ve
Bakteriler

41

Takviye Edici
Gıda Nedir?

► Ordu Tarım ve Orman Müdürlüğü
Yayın Organıdır.

► Yıl: 19 Sayı: 45

► Sahibi
Tarım ve Orman Bakanlığı
Ordu İl Müdürlüğü Adına
Bayram AY
İl Müdürü

► Yazı İşleri Müdürü
Şaban AKPINAR
Gıda ve Yem Şube Müdürü V.

► Dergide hukuki sorumluluklar yazarlara aittir.
Derginin ismi kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

► Yayına Hazırlayanlar
Şaban AKPINAR
Ziraat Mühendisi
Pınar ORAL
Gıda Mühendisi
Gamze YILDIZ
Gıda Mühendisi
Merve Nur ÇOLAK
Yüksek Gıda Mühendisi

► Grafik Tasarım
Serkan ŞAHİN

► Akyazı Mah. Kanuni Sultan Süleyman
Cad.
52200 - Altınordu/ORDU

► Tel : 0 452 233 95 30
Faks : 0 452 233 95 39

► ordu.tarimormman.gov.tr
52.gidayem@tarimormman.gov.tr

► ISSN-2147 - 2947